

УДК 332.1 (045)

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ МІСТА ЯК СИНЕРГЕТИКИ РІЗНИХ НАУК

С. Матусяк

*Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
21050, м. Вінниця, вул. Соборна, 87*

Стаття містить опис синергетичного підходу до побудови моделі розвитку міста. Автором запропонована комплексна модель міста, що дозволяє за ролевими сценаріями сформулювати стратегію розвитку та цільові програми її реалізації.

Ключові слова: містобудування, модель розвитку міста, сценарії розвитку міста, адміністративний менеджмент, синергетика, розвиток територій, розвиток територіальних громад.

Сучасний стан методологічного забезпечення формування розвитку міст характеризується орієнтацією на використання методів SWOT-аналізу, PEST-аналізу, ABC-аналізу, бенчмаркінгу, більшість з яких є адаптованими інструментами стратегічного планування у сфері бізнесу. Розрахунки основних показників програм соціально-економічного розвитку здійснюються, переважно, на основі балансових, нормативних, економетричних методів. Прийняття цільових програм базуються на розрахунках бюджету та ініціативи зверху. Можна стверджувати, що існуючі підходи не враховують внутрішні механізми функціонування громади, обумовлені колективною саморефлексією її поведінки з приводу реалізації суперечливого комплексу місцевих потреб, інтересів, цілей і стратегій діяльності.

Нові підходи до планування розвитку міст досліджують у своїх працях І. Благун, Д. Візгалов, В. Владіміров, П. Іванов, Д. Ісаченко, О. Кокіц, А. Пучков, Ю. Шаров та інші. У публікаціях зазначених авторів превалюють політико-правові, адміністративні, економічні, господарські аспекти вивчення сутності міста як елементу територіальної самоорганізації влади в Україні, опрацьовуються системно-організаційні проблеми забезпечення сталого розвитку міст, концепції їх соціально-економічного і просторового розвитку. Однак недостатньо дослідженим залишається питання синтезу механізмів розвитку міста з механізмами самоврядування й самоорганізації, з можливостями практичного використання останніх під час планування перспективи міста, з орієнтацією на людину. Ми вважаємо, що саме така орієнтація може бути критично важливим фактором наукового обґрунтованого вибору стратегії розвитку міста. Орієнтація на людину повинна бути сформована за аналогією цільової аудиторії з врахуванням досягнень різних наук – соціології, розвитку території міста, розвитку територіальної громади, рефлексії громади, сценарного цільового підходу.

Муніципальне управління передбачає управління розвитком міста для користі його мешканців. Міська влада повинна в межах дозволеного законом впливу

регулювати ділову активність міста, підтримувати соціальні пакети, дбати про розвиток міста.

Наукова гіпотеза дозволяє виявити категорії мешканця місця – пенсіонер, працююча людина, підприємець, молода людина, студент тощо. Такий підхід дозволить чітко виявити потреби та сформувати модель комфортного проживання та діяльності до кожного рольового суб'єкта – мешканця міста. Отже, актуальність дослідження обумовлена існуванням проблеми, що полягає у протиріччі між відомими програмами розвитку міста та потребами щодо розвитку міста зі сторони визначених цільових осіб.

Метою дослідження є формування синергетичної моделі розвитку міста.

Одним з перших визначних концептуалістів в теорії міста можна назвати англійця Ебенізера Говарда. Така модель – своєрідний різновид ідеального міста, заснованого на гуманістичних принципах співіснування, врахуванні зручності людини і її неявних екзистенціальних інтенцій "близькості до землі" [1].

Проект "Промислового міста" належить французькому архітектору Тоні Гарньє (1901-1904 рр.). У ньому представлені ті соціальні сили, наявність і розвиток котрих зумовлювали можливість суттєвих змін у різних сферах архітектурної діяльності – від типологічної структури будинків до заснування довкілля міста й становлення містобудівних комплексів-ансамблів [1].

Розвиток регіонального підходу до містобудування означав відкриття нової, соціально важливої й, разом із тим, надто складної галузі сприятливої діяльності архітектора у галузі міської інженерії та сільського господарства. Кожна з трьох розглянутих вище концепцій має риси раціоналізації громадського життя міста як цілісного організму, врахування ступеня задоволення різноманітних людських потреб, розвитку як території, так і громади [1]. Системний характер і кібернетизація містобудування позначає третій етап розвитку теорії міста (60-80-ті роки), де науковим фундаментом стала розробка теорії розселення на системній основі. В умовах сучасного зростання міста, ускладнення його функціональної структури, розвитку транспортних систем і збільшення мобільності населення був необхідний цілеспрямований пошук перспективних розпланувальних розв'язань, які мають вищу (порівняно з містобудівним досвідом попередніх років й спираючись на емпіричні дані) соціально-економічну, суспільно-побутову, технічну й архітектурно-розпланувальну ефективність. Саме це зумовило розвиток таких напрямків як маркетинг міста [2, с.78], моделювання стратегій розвитку регіону та міста на основі концепції сталого розвитку [3, с.95; 4, с.51].

З часом стало зрозуміло, що необхідно створити таку систему місцевого самоврядування, яка стане близькою до потреб і запитів людей, а головним пріоритетом її діяльності буде служіння громаді. Ця система місцевого самоврядування буде підконтрольна громаді, прозорою, побудованою на наукових принципах і ефективною [5, с.254].

Перед системою місцевого самоврядування стоїть завдання: створити таку систему муніципального управління, яка б одночасно формувала стійкі наукові методи управління щодо задоволення потреб територіальної громади, підвищувала ефективність використання ресурсів місцевого самоврядування і забезпечували розвиток та самодостатність територіальних одиниць [6, с.97].

На рисунку 1. представлено модель розвитку міста, що орієнтована на людину і застосовує теоретичні дослідження різноманітних наук в синергетичному підході.

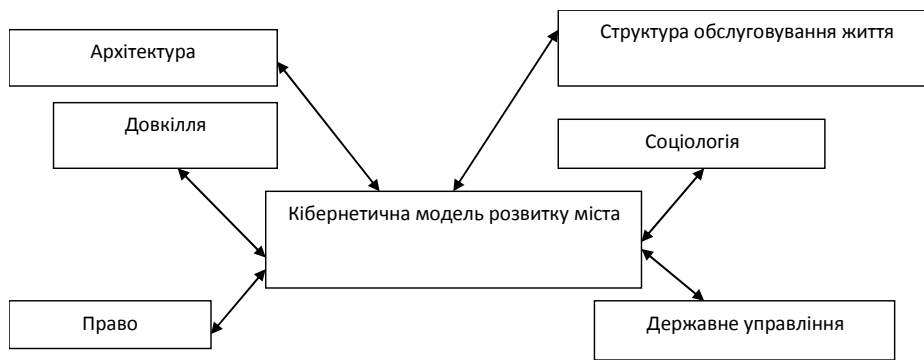

Рис. 1. Модель розвитку міста як синергетики різних наук

Тому є актуальним пошук таких підходів діяльності органів місцевого самоврядування які б поєднували в собі підходи муніципального менеджменту щодо якості та результативності управлінської діяльності та підходи щодо управління ринковими механізмами господарювання для вирішення завдань економічного і соціального розвитку якісної трансформації економіки муніципального утворення.

Базовим постулатом, є те, що джерелом дисипативних процесів і характеристик структурної стійкості на рівні міста є територіальна громада міста, з позицій чого побудовано й розкрито концептуальну модель формування сценаріїв стратегії розвитку міста (рис. 2), яка була адаптована для побудови стратегії розвитку міста Вінниця [6; 7, с. 278]

У зв'язку з цим основне цільове завдання муніципального управління полягає у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку, підвищенні життєвого рівня населення за рахунок вибору управлінських рішень, економічних методів управління, соціальних програм, що підтримують позитивну динаміку відтворювальних процесів у міській системі за умови збалансованого використання основних ресурсів системи.

За своєю природою місто, завдяки наявності характеристик відкритості, нерівноважності й нелінійності, відноситься до так званих дисипативних систем, критерієм ефективності розвитку яких є структурна стійкість. Виходячи з теорії самоорганізації систем, можна стверджувати, що максимальна структурна стійкість може бути забезпечена лише синтезом порядку та хаосу, які є похідними від процесів самоорганізації і кожен з яких окремо відображає мінімально стійкий стан системи. Практика стратегічного планування розвитку регіонів [8] може бути доповнена сценарними моделями, орієнтованими на визначені ролі мешканців міста.

Потрібно відмітити, що для побудови моделі було використано: досвід містобудування від 30-х років XX сторіччя до наших днів; соціологічні дослідження розвитку міст; результати досліджень урбаністики; кібернетичний підхід щодо формування зворотного зв'язку; адміністративний та проектний менеджмент; інформаційне моделювання.

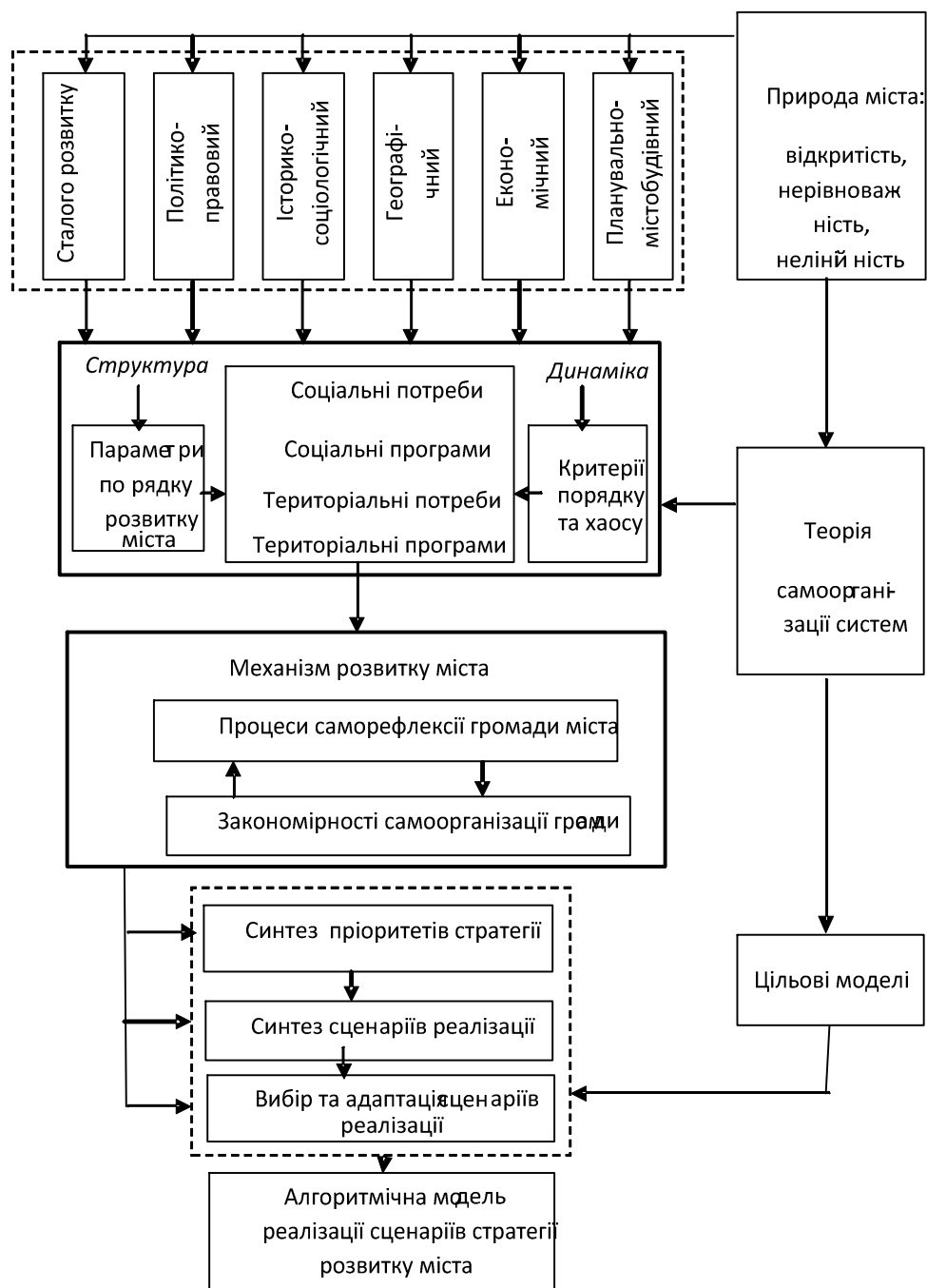

Рис. 2. Концептуальна модель формування сценаріїв стратегії розвитку

Отже, результати аналізу сучасних тенденцій публічного управління містом та побудова синергетичної моделі стратегії розвитку міста дають підстави для

визначення основних вимог до побудови сучасної результат-орієнтованої системи муніципального управління:

- орієнтація на потреби територіальної громади, як головного споживача і замовника публічних послуг органа місцевого самоврядування;
- забезпечення демократичного характеру управління, підзвітності й підконтрольності місцевої влади громадськості;
- якість надання публічних послуг та суспільна результативність публічного управління, відповідальність за напрями та результати керованого розвитку території;
- оцінка результатів управлінської діяльності з позицій громадянина-споживача послуг, для чого необхідно встановити постійний дієвий зворотний зв'язок з громадою;
- здійснення раціонального використання потенціалу території муніципального утворення з метою забезпечення добробуту членів територіальної громади;
- використання сучасних підходів управління: стратегічного планування, управлінських інструментів управління, налагодження партнерських відносин з приватним сектором у системі забезпечення громадян якісними послугами в необхідних обсягах.

-
1. Владимиров В., Пучков А. Теоретична спадщина української містобудівної школи // Електронний ресурс / http://www.alyoshin.ru/Files/publika/puchkov/pu_teo_mist.html / Назва з екрану
 2. Визгалов, Д. В. Маркетинг города: практики в поисках теории / Д. В. Визгалов // Маркетинг в России и за рубежом. – 2008. – №3. – С. 78-85.
 3. Благун, І. Моделювання стратегій розвитку регіону / І. Благун // Регіональна економіка. – 2004. – №4. – С.95-105.
 4. Иванов, П. М. Устойчивое региональное развитие: концепция и модель управления / П. М. Иванов // Экономика и математические методы. – 2006. – Т.42 №2. – С.51-59.
 5. Кокіц О.П., Шаров Ю.П. Методи та моделі в розробці сценаріїв розвитку міста: обґрунтування концепції дослідження // Актуал. пробл. держ. упр. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 1(19) – С. 254 – 265.
 6. Матусяк, С. В. Інвестиційна привабливість міських територій в умовах ринкових відносин (на прикладі м.Вінниця) / С. В. Матусяк // Ринки товарів та послуг України в умовах економічного зростання : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції 11 вересня 2008 року. – Вінниця: Центр підготовки навчально- методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2008. – С.97-103.
 7. Кокіц О.П. Місто як об'єкт і предмет сценарного дослідження // Актуал. пробл. держ. упр. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2006. – Вип. 2(24) – С. 278 – 285.
 8. Ісаченко, Д. А. Практика стратегічного планування розвитку регіонів / Д. А. Ісаченко // Регіональна економіка. – 2009. – №4. – С.24-32.

MODEL OF THE CITY AS A SYNERGY OF VARIOUS SCIENTIFIC

S. Matusiak

*Vinnitsia of Trade and Economics Institute
Kyiv National University of Trade and Economics
21050, Vinnitsia, st . Soborna, 87*

The article describes the synergistic approach to building a model of the city. The author proposed an integrated model of the city, which allows for role scenarios to form strategy and targeted program implementation.

Keywords: urban planning, urban development model , the development of scenarios, administrative management, synergy, territorial development, the development of local communities.

МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ГОРОДА КАК СИНЕРГЕТИКИ РАЗЛИЧНЫХ НАУК

С. Матусяк

*Винницкий торгово - экономический институт
Киевского национального торгово - экономического университета
21050 , г. Винница , ул . Соборная , 87*

Статья содержит описание синергетического подхода к построению модели развития города. Автором предложена комплексная модель города, позволяет с ролевыми сценариями сформировать стратегию развития и целевые программы ее реализации.

Ключевые слова: градостроительство, модель развития города, сценарии развития города, административный менеджмент, синергетика, развитие территорий, развитие территориальных общин.

*Стаття надійшла до редколегії 13.11.2013,
прийнята до друку 02.12.2013.*